

Ma:rahwa

Kalender

ehē

Täht-ramat

1851

Ajastaja päle, pärran

Issanda Jesuse Kristuse

sündimist.

Sel ajastajal om 365 päiwa.

Fünfzehnter Jahrgang.

Bearbeitet von der gelehrten Estnischen Gesellschaft.

Der Druck dieses nur in den Ostseegouvernements abzufehenden Kalenders ist unter der Bedingung gestattet, daß die gesetzliche Anzahl Exemplare dem dorpatschen Censurcomité eingesandt werde.
Dorpat, den 21. Septbr. 1850. Censor Samson.

Lartun

trükkitu J. E. Schünmanni lāsja man.

Mašap kēidetu 10 kop. hōbb.

Mõne sündinu asja mäletus ja arv.

	Ajastaiga.
Ma ilma loomisest arvata	5600
Jesanda Jesuse Kristuse sündimisest	1851
Tarto-lina eddimätsfest ehhitamisest	821
Kui ristiusk Liivlandi-male tulli	665
Lutteruse õige ussu ülesvõtmisest	334
Kui Lutteruse õige ussu ülesvõtmine Liivlandi-male tulli	329
Kui Peterburi-lina nakkati ehhitama	148
Kui meie ma Weiserigi wallitsuse alla sai	141
Wõrro-lina ehhitamisest	66
Meie Keisri-herra Nikolai Pawlowitsi sündimisest	55
Tarto surekõli saedmisest	49
Kui Prantsus Weine-male tulli ning pallasu Moskwa-linast wälja aeti	39
Kui Liivlandi-maal priisululuteti	32
Kui meie armolik Keisri-her Nikolai Pawlowits nakkas wallitsema	26
Kui se pärramene suur henge-kirjutus meie maal olli	17
Kui Jumala-orjust firrifun wastse firrifu-saeduse pärra nakkati piddama	17

Kalendri-tähte selletus.

- noor ku.
- ⊙ eddimäne werand.
- ⊙ täis ku.
- ⊙ pärramene werand.

- n. nädal.
- k. kel.
- m. ehk min. miinuti.
- p. pühapäiw.
- p. pärrast, päiw, pühha.
- homm. hommungul.
- õdd. õddangul.
- õj. õjel.
- e. k. enne kespäiwa.
- p. k. päle kespäiwa.
- keskp. kespäiwal.

Kats ristifest (**) nädala-päiwa arwo-numri een tähendama, et om kirrifu-wai krono-pühha, mes firrifun pühhendetas; üts ainus (*) tähhendap, et om mäletuse p., mes firrifun ei pühhendeta, ent mil koghut nink koli ei peta.

Wastseajastaja Paul.

Wiis: Jehowa om mo henge farjus.

1. Üts ajastaig om möda tõnu,
Mo ellust ärrakaddonu;
Must tunde, päiwi ütten wõtnu
Nink aja merde waonu.
Ei kõhta tedda jälle tuwwa,
Ei tema päiwi wastfest luwwa
Joht ütski wäggi ilma pääl.
Sis asjanda om kaiblemine,
Nink tema pärra waidlemine;
Ja asjanda kiik palwe hää.
2. Heng! mötle, mötle, et jo ammo
So päiwi arw om wähhänu;
Et sa sel aastal mitto sammo
Se ello märal' lähünü.
Ehk om so päiwlik kaldumisen,
So maine ello kistumisen;
Sull' sõnum sadet surma õöst:
Sis om sull' warraj wallal' lastu,
Siist kotho ette ärra-astu;
Sääl arwo anda omast tööst.
3. Kas ollet ennist ajastaiga
Sa pruuknu omas õnsuses,
Kui sulle antut arwo-aiga
Ka pruuknu Eesa kütuses?
Kas julgest taggasi wõit kaja,
Nink omast ellust tutta saia,
Et kääk sul olnu taiwate?
On sull', kui siina sinna tõttat,
Nink Jesust hennel' saatjas wõttat;
Kui Tema te ka siino te!

4. Ent om sul omast ellust nätta
Suurt pattu hulka, kõwerust:
Sis kána hend', — sis kindmast jätta
Kiik pattu tööd nink wallatust.
Sis wõtta hõelikult rühki
Kiik pattu jälgi ärrapühki,
Nink leppitada oma süüd.
Ni saat sa henda puhhastama;
Ni henda taiwal' walmistama,
Nink õnnis ollema jo nüüd.
5. Heng! wõtta sedda sõamete
Se wassise aja hommungul;
Iks säe hennel' Jesust ette,
Nink nõrwa eggal õddangul:
Kas om Ta waim mo liggi olnu,
Null' täamba juhatajas tulnu;
Kas ellap Kristus mino seen? —
Ni kaswat sina waggausem,
Nink tunnet Jesu offausem
Hend' rõemun, — ent ka silma: ween.
6. Sel kombel saat sa õnnelikult
Hääd taplust ma pääl taplema,
Nink lõppetama rõemolikult
Siin oma joostmist jätmata;
Saat ütškõrd, — kindmat usku pitten
Nink oma Eessa taiwan fitten, —
Sääl kaudma ello wannikut,
Mes Kristuselt saap palmitsetus,
Nink figil õnsil' walmistetud,
Kui awwap kohto ramatut.

G. M.

I. Januar. 31 päiwa. Wastse-ajastaja, ku.

Ma tahha, Jēsand, alluēstada Nüüd wastset aiga teēnoga, So hoolt nink armo kulutada, So fitta rõemolauluga, Ni kui fiik ilm so üllendap Nink siio nimme pühhendap.

Wastse ajastaja p. Jesuse ümberleikamisest. Luf. 2, 21.

			Wastse-ajast. p.
**1 Eesp.	Adam	Surem. prom.	Laiwas
2 Iõisip.	Abel	Helena Pawel	fellerap.
3 Kolmap.	Enok	sündim. päiw.	Tuul
4 Neljap.	Metusala		
5 Rede	Simeon		
**6 Poolp.	Set		

● f. 6, 29 min. ödd.

Kolme kunn. p.

1. P. p. 3 Kuñ. p. Jesu 12 ajastaja wañka. Luf. 2, 41—52.

7 Pühhap.	Melkior	nink
8 Eesp.	Errart	selge ilm.
9 Iõisip.	Kasper	Lume
10 Kolmap.	Pawel	saddo
11 Neljap.	Higginus	nink
12 Rede	Rein	● f. 10, 3 min. homm.
13 Poolp.	Hillar	tuisf.

2. P. p. 3 Kuñ. p. Saja Kanan Kalileas maal. Jan. 2, 1—11.

14 Pühhap.	Robbert	Ilm
15 Eesp.	Weliks	lät
16 Iõisip.	Ertman	kilmembas.
17 Kolmap.	Iõnis	Kange
18 Neljap.	Gewraim	kilm
19 Rede	Sara	nink
20 Poolp.	Wabo	Wab. Sebast. ● f. 7, 49 min. homm.

3. P. p. 3 Kuñ. p. Piddali-tõbbine ja pämehe sullane. Matt. 8, 1—13.

21 Pühhap.	Netta	wailik
22 Eesp.	Wintsent	ilm.
23 Iõisip.	Lotta	
24 Kolmap.	Timoteus	Tuul
25 Neljap.	Kristli Paweli ümberf.	tõusep
26 Rede	Hans	nink
27 Poolp.	Krisostomus	ilm

4. P. p. 3 Kuñ. p. Jesu wailistap tuult nink järwe. Matt. 8, 23—27.

28 Pühhap.	Kaarl	● f. 10, 43 min. homm.
29 Eesp.	Samuel	lääp
30 Iõisip.	Ida	
31 Kolmap.	Alno	fullate.

1. Januaril tõssap päiw: f. 8, 43 m. lät alla: f. 3, 37 m.

11. — — — — — 8, 25 — — — — — 3, 59 —

21. — — — — — 8, 8 — — — — — 4, 23 —

Eh! suur kül om mo süüd nink pat, So arm om suremb jedda.
Sa sieli jälle hallestat Nink künat miinust hädda!

1 Neljap.	Priggita		Tuul
*2 Rede	Marri	Küünle p.	künap
3 Poolp.	Hanna		

9. P. enne Lihhawöte. Tõteggija winamäel. Matt. 20, 1—16.

4 Pühhap.	Beronika	● P. 5, 15 min. homm.	
5 Eesp.	Agata		põhja
6 Tõisip.	Pärent		pole.
7 Kolmap.	Rikkart		ilm
8 Neljap.	Salomon		lät
9 Rede	Polli		külmembra.
10 Poolp.	Hebbo	● P. 11, 25 min. ödd.	

8. P. enne Lihhawöte. Semen mitmasuggutse ma pääl. Luf. 8, 4—15.

11 Pühhap.	Rosa		Parras
12 Eesp.	Karrolina		
13 Tõisip.	Veningna		talwine
14 Kolmap.	Waltin		külm.
15 Neljap.	Jisrael		
*16 Rede	Jula	Redeja Poolp.	Udsune
*17 Poolp.	Konstanzja enne lihhap.		ilm.

7. P. enne Lihh. eh! Paasto P. Kristuse kannatam. Luf. 18, 31—43.

18 Pühhap.	Konfordia		Pehme
19 Eesp.	Sanna	● P. 3, 2 min. homm.	
20 Tõisip.	Eufarius	Paasto p.	ilm
21 Kolmap.	Efajas	Tuhha p.	nink
22 Neljap.	Heino	Peetri p.	wihma
23 Rede	Mina		saddo.
24 Poolp.	Maddis	Maddise p.	Kange

1 P. Paastun. Kristust kiusatas kolmkord kurratist. Matt. 4, 1—11.

25 Pühhap.	Wiktor		tuul.
26 Eesp.	Nestor	● P. 11, 32 min. ödd.	
27 Tõisip.	Klaudius		Selge ilm.
*28 Kolmap.	Justus		Palwe kolmap.
			1. Kwatember.

1. Weebruaril tõssep päiw: P. 7, 42 m. lät alla: P. 4, 50 m.

11. — — — — — 7, 16 — — — — — 5, 13 —

21. — — — — — 6, 48 — — — — — 5, 37 —

Arm, ke sa mo süttitanu Dñie Pippe hamuga, Hennele mo lun-
nastanu Mõrjsas omia werrega, Arm, oh wähhenda mo wallo, Min-
nest heng om waiwatu!

1 Neljap.	Albinus		Taiwas
2 Rede	Lowisa		om
3 Poolp.	Kuñikunde		pilwin.

2 P. Paastun. Kananea-ma naise usk om suur. Matt. 15, 21—28.

4 Pühhap.	Adrian		Tuul
5 Eesp.	Meta	● P. 3, 6 min. ödd.	
6 Tõisip.	Kotwrit		nink
7 Kolmap.	Simmo		wihma
8 Neljap.	Perpetua		saddo.
9 Rede	Mit		Seggane
10 Poolp.	Plandina		ilm.

3. P. Paastun. Kristus ajap kurratit wälja. Luf. 11, 14—28.

11 Pühhap.	Konstantin		Udsune.
12 Eesp.	Kregor	● P. 3, 13 min. ödd.	
13 Tõisip.	Ernst		
14 Kolmap.	Zakarias		ilm
15 Neljap.	Lugus		lät
16 Rede	Benjamin		
17 Poolp.	Truta		lammembra.

4. P. Paastun. Kristus södap 5000 isemist. Jan. 6, 1—15.

18 Pühhap.	Raabriel		Kaunis
19 Eesp.	Josep		terwa.
20 Tõisip.	Rupert	● P. 8, 20 min. ödd.	
21 Kolmap.	Venetikt		jane
22 Neljap.	Rawael		ilma.
23 Rede	Teomil		kene.
24 Poolp.	Rasimir		Tuul

5. P. Paastun. Jesuse päle heidetat kiwwe. Jan. 8, 46—59.

*25 Pühhap.	Marrin		Maria kulet. p.
26 Eesp.	Emanuel		ajap
27 Tõisip.	Rusta		pilwid
28 Kolmap.	Rideon	● P. 8, 49 min. homm.	
29 Neljap.	Lina		kotto.
30 Rede	Mat		Wihmane
31 Poolp.	Toots		ilm.

1. Märjil tõssep päiw: P. 6, 24 m. lät alla: P. 5, 59 m.

11. — — — — — 5, 53 — — — — — 6, 21 —

21. — — — — — 5, 56 — — — — — 6, 44 —

Jesús ellap! temaga Sa ma ello pärrandama. Surm ei wõi mo hirmuta, Jesús saap mo ärratama. Samast paistap walgustus: Se on mino rõemustus!

6. P. Paastun. Jesuse süsetullemine Jerusalemmesse. Matt. 21, 1—9.

1 Pühhap.	Tora	Urbe p.	Tuul
2 Eesp.	Tio		jaap
3 Iõisip.	Werdinant		mabha.
4 Kolmap.	Ambrosius		
**5 Neljap.	Maksim		
**6 Rede	Jõlestin		
7 Poolp.	Uron		

© f. 12, 22 min. p. f.
Suur Neljapäiw.
Suur Rede.

Lämi wihm.

Lihhawõte p. eddimäne p. Kristuse ülestõõsemine. Mark. 16, 1—8.

**8 Pühhap.	Corent	1. Lihhawõte p.
**9 Eesp.	Laus	2. Lihhawõte p.
*10 Iõisip.	Ezekiel	Selge taiwas
*11 Kolmap.	Häärman	© f. 8, 45 min. homm.
*12 Neljap.	Julius	nink
*13 Rede	Justin	lämi
**14 Poolp.	Joel	päiwapaiste.

1. P. p. Krist. ülest. p. Jesús näud. henda Süng. Jan. 20, 19—31.

15 Pühhap.	Obadja	Wailik
16 Eesp.	Ruda	
**17 Iõisip.	Ignazius	Tronip. sünd. p.
18 Kolmap.	Walerian	pilwine
19 Neljap.	Simon	© f. 10, 48 min. homm.
20 Rede	Saul	ilm.
**21 Poolp.	Aleksandra	Keisri prow. n. p.

2. P. p. Krist. ülest. p. Kristus hä farjus. Jan. 10, 12—16.

22 Pühhap.	Rajus	Jürr p.	Tuul
23 Eesp.	Jürr		tõusep
24 Iõisip.	Albert		
25 Kolmap.	Markus	Markuse p.	
26 Neljap.	Ezekias		
27 Rede	Anastassius		
28 Poolp.	Teresia		

3. P. p. Krist. ülest. p. Kristuse ärramiñel. Jan. 16, 16—23.

29 Pühhap.	Heimund		Willo
30 Eesp.	Errast		ilm.

1. Aprilil tõssap päiw: f. 4, 54 m., lät alla: f. 7, 9 m.

11. — — — — — 4, 28 — — — — — 7, 31 —

21. — — — — — 4, 2 — — — — — 7, 52 —

Oh Pühha Waim, nüüd tulle ja Meil' sõamete ellama, Oh tulle rõemustaja! Kiik wihha, waino fistuta, Me sise armo istuta, Mes jääwa, iggawene!

1 Iõisip.	Wilip Wilip-ja Jakk. p.	Sige ilus
2 Kolmap.	Siigmunt	selge
3 Neljap.	Nabra Risti löidm. p.	© f. 9, 52 min. homm.
4 Rede	Selma	suwwine
5 Poolp.	Kottart	ilm.

4. P. p. Krist. ülest. p. Krist. towot. rõemust. lähbat. Jan. 16, 5—15.

6 Pühhap.	Tiidrik	Pifne
7 Eesp.	Jetta	täup
8 Iõisip.	Hiob	nink
*9 Kolmap.	Otto Niggola p.	rääskap.
10 Neljap.	Kordian	Willo
11 Rede	Pankrazius	© f. 2, 52 min. homm.
12 Poolp.	Nero	tuul.

5. P. p. Krist. ülest. p. Sigest palwe piddamis. Jan. 16, 23—30.

13 Pühhap.	Sermazius	Päiw
14 Eesp.	Kristjan	seletap
15 Iõisip.	Sohwi	nink ilm
16 Kolmap.	Peep	lät
*17 Neljap.	Anton	Krist. taiwan. p.
18 Rede	Erik	© f. 10, 34 min. ödd.
19 Poolp.	Wilemon	lammembas.

6. P. p. Krist. ülest. p. Kui se rõemust. saap tulles. Jan. 15, 26—16, 4.

20 Pühhap.	Villa	Ilm
21 Eesp.	Trina	faisap
22 Iõisip.	Mila	lämi
23 Kolmap.	Leontine	näddal
24 Neljap.	Ester	otsa.
25 Rede	Urban	Urban p.
26 Poolp.	Eduart	© f. 8, 15 min. ödd.

Suwwiste p. Pühha Waimo wäljakaldamine Jan. 14, 23—31.

**27 Pühhap.	Puddo	1. Suwwiste p.
**28 Eesp.	Willew	2. Suwwiste p.
29 Iõisip.	Matš	täiwa nink
30 Kolmap.	Wigand	2. Kwatember.
31 Neljap.	Nelli	wihma sattap.

1. Mail tõssap päiw: f. 3, 39 m., lät alla: f. 8, 14 m.

11. — — — — — 3, 28 — — — — — 8, 35 —

21. — — — — — 3, 4 — — — — — 8, 52 —

Mull' wassset sõant walmiäta Siin omä waimo läbbi; Mul
furjust wäärda amwita, Mull' kaitša pattu häbbi!

1 Rede	Rotsalk	3. filmi nädal.	● f. 8, 31 min. ödd.	Wihmane ilm.
2 Poolp.	Emma			

Kolmainuse pühha. Jeesus ja Nikodemus. Jan. 3, 1—15.

3 Pühhap.	Piso	3. filmi nädal.	● f. 8, 22 min. ödd.	Taimas nakkap selle tama. Ilm lät
4 Eesp.	Widrika			
5 Tõisip.	Poniwajus			
6 Kolmap.	Artus			
7 Neljap.	Lukrezia			
8 Rede	Medardus			
9 Poolp.	Pertram			

1. P. p. Kolmain. p. Riklas mees ja Lazarus. Luf. 16, 19—31.

10 Pühhap.	Blawius	2. filmi nädal.	nink suur pallaw. Pitse kääwa.
11 Eesp.	Parnabas		
12 Tõisip.	Tina		
13 Kolmap.	Tobias		
14 Neljap.	Setlow		
15 Rede	Wido		
16 Poolp.	Justina		

2. P. p. Kolmain. p. Suur öddango sõdamaig. Luf. 14, 16—24.

17 Pühhap.	Nikander	1. filmi nädal.	● f. 8, 12 min. homm.	Seggane ilm. Taimas om pilwin.
18 Eesp.	Homer			
19 Tõisip.	Kert			
20 Kolmap.	Wlorian			
21 Neljap.	Nabel			
22 Rede	Tiit			
23 Poolp.	Pasilius			

3. P. p. Kolmain. p. Arrakaddonu lammäs. Luf. 15, 1—10.

**24 Pühhap.	Jaan	Jani p.	● f. 12, 55 min. p. f.	Reisri h. sünd. p.
**25 Eesp.	Wio			
26 Tõisip.	Jeremias			
27 Kolmap.	Wassil 7 maggaside p.			
28 Neljap.	Josua			
*29 Rede	Peter Peetri Paweli p.			
30 Poolp.	Annus Paweli mället. p.			

1. Junil tõssep päim: f. 2, 56 m., lät alla: f. 9, 3 m.

11. — — — — — 2, 55 — — — — — 9, 8 —

21. — — — — — 3, 2 — — — — — 9, 6 —

Seda minno ilmast läbbi Oma rahho honete; Oile ristin miño
abbi, Sadik surman taimate!

4. P. p. Kolmain. p. Arra kae pinda lähhem. ilm. Luf. 6, 36—42.
*1 Pühhap. Teobalt ● f. 9, 1 min. homm.

2 Eesp.	Kreta	Haina Maria p.	Reisri pr. sünd. p.	Taimas nakkap selle tama. Ilm lät
3 Tõisip.	Kornel			
4 Kolmap.	Ulrik			
5 Neljap.	Anselm			
6 Rede	Hektor			
7 Poolp.	Jonatan			

5. P. p. Kolmain. p. Peetri kalla-lomus. Luf. 5, 1—11.

8 Pühhap.	Kilian	7 wellište p.	● f. 12, 26 min. p. f.	illusas. Ilm saisap illus nink läini.
9 Eesp.	Hin			
10 Tõisip.	Turka			
11 Kolmap.	Nora			
12 Neljap.	Hindrik			
13 Rede	Marget Margrete p.			
14 Poolp.	Ponawent			

6. P. p. Kolmain. p. Wariserde nink kirjatundjide õigus. Matt. 5, 20—26.

15 Pühhap.	Mihka	Apostl. lahkum.	● f. 4, 27 min. p. f.	Põud tuge nädalala otsa.
16 Eesp.	Hermine			
17 Tõisip.	Aleks			
18 Kolmap.	Rosina			
19 Neljap.	Laura			
20 Rede	Elias			
21 Poolp.	Tannil			

7. P. p. Kolmain. p. Jeesus saap ärraselletetus. Matt. 17, 1—9.

22 Pühhap.	Maddalena M. Madd. p.	Zakkabi p.	● f. 6, 54 min. homm.	Sel nädalal lastas ka weel haina tetta.
23 Eesp.	Dskar			
24 Tõisip.	Kristin			
25 Kolmap.	Jakob			
26 Neljap.	Anna			
27 Rede	Marta			
28 Poolp.	Plato			

8 P. p. Kolmain. p. Soitke henda kawala prohwete eest. Matt. 7, 15—23.

29 Pühhap.	Pedo	● f. 11, 30 min. ödd.	Wihma sarekese.
30 Eesp.	Walter		
31 Tõisip.	Ern		

1. Julil tõssep päim: f. 3, 16 m., lät alla: f. 8, 52 m.

11. — — — — — 3, 35 — — — — — 8, 36 —

21. — — — — — 3, 56 — — — — — 8, 15 —

Kui olle rõõmu-päivi nännu Nink rahho-aja õnnistust, Kui
 Ellun kiik mull' õnnes lännu, Siis tarbis lät ka paristust!

1 Kolmap.	Jakkap	Petri abhilap.	Piltwine
2 Neljap.	Moses		ilm
3 Rede	August		nink
4 Poolp.	Eleasar		
9. P. p. Kolmain. p. Illekoht. majapidd. peap armo andma. Luk. 16, 1-9.			
5 Pühhap.	Dšwalt		wihma
6 Eesp.	Piis Krist. ärrasellet. p.		saddo.
7 Iõisip.	Tinno		
8 Kolmap.	Kotlip		@ f. 2, 45 min. homm.
9 Neljap.	Roman		Taiwas
10 Rede	Tubhan	Lawritse p.	lõõp
11 Poolp.	Diga		selges.

10. P. p. Kolmain. p. Jerusalemi-lina ärrahätamine. Luk. 19, 41-48.			
12 Pühhap.	Klara		Jabhe
13 Eesp.	Ello		tuul.
14 Iõisip.	Eusebius		
*15 Kolmap.	Matli	Rõa Maria p.	● f. 12, 7 min. p. f.
16 Neljap.	Jak		Ilm
17 Rede	Henning		känap
18 Poolp.	Lena		jälle

11. P. p. Kolmain. p. Wariser ja müütnik Sumala koan. Luk. 18, 9-14.			
19 Pühhap.	Cebalt		lämmele.
20 Eesp.	Vernart		Selge
21 Iõisip.	Rut		● f. 3, 40 min. p. f.
**22 Kolmap.	Wilipert		Reisri h. kron. p.
23 Neljap.	Jakkeus		taiwas
24 Rede	Pärile		nink
25 Poolp.	Ludwik		lāmi ilm.

12. P. p. Kolmain. p. Keleto ja kõrweto inemine. Mark. 7, 31-37.			
26 Pühhap.	Natalia		Ilm lät
27 Eesp.	Jeppart		seggatses.
28 Iõisip.	Augusta		Lāmi
29 Kolmap.	Twvan	Ristja Sani	● f. 3, 31 min. p. f.
**30 Neljap.	Aleksander	surma mäl.	Tronipärr. n. p.
31 Rede	Rebekka	let. päim.	wihma saddo.

1. Augustil tõsses päim: f. 4, 19 m., lät alla: f. 7, 49 m.

11. — — — — — 4, 41 — — — — — 7, 22 —

21. — — — — — 5, 4 — — — — — 6, 55 —

Mull' anna, Jõsand, parraust Nink hoost, so andid hoita, Ja
 se man heldust, hallestust, Ka waesid katta, toita!

1 Poolp.	Egidius		Udsune
13. P. p. Kolm. p. Samaritiline näüdap armo Judalisele. Luk. 10, 23-37.			
2 Pühhap.	Elisa		nink
3 Eesp.	Perta		wihmane
4 Iõisip.	Meus		ilm.
5 Kolmap.	Natanael		Taiwas
6 Neljap.	Mango		@ f. 3, 16 min. p. f.
7 Rede	Regina		nakkap
*8 Poolp.	Maria	Maria sünd. p.	selletama.

14. P. p. Kolmain. p. Kümme piddali-tõbbist. Luk. 17, 11-19.			
9 Pühhap.	Pruno		Hommungul
10 Eesp.	Soštenes		nink
11 Iõisip.	Kerrart		õddangul
12 Kolmap.	Sirus		udsune,
13 Neljap.	Au		● f. 7, 59 min. homm.
*14 Rede	Hanto	Risti üllend. p.	tekkpäimäl
15 Poolp.	Nikodemus		lāmi

15. P. p. Kolmain. p. Mammona orjusest. Matt. 6, 24-34.			
16 Pühhap.	Pina		nink
17 Eesp.	Lambert		waiklik
18 Iõisip.	Situs		ilm.
19 Kolmap.	Werner		3. Kwatember.
20 Neljap.	Madde		● f. 4, 17 min. homm.
21 Rede	Matteus	Matteuse p.	Tuul
22 Poolp.	Morits		tõusep.

16. P. p. Kolmain. p. Vässa-naise poig Raini-linaft. Luk. 7, 11-17.			
23 Pühhap.	Hosea		Willo tuul
24 Eesp.	Ants	Sani samise p.	nink
25 Iõisip.	Kleowas		jabhe
*26 Kolmap.	Tanno	Sani oppet. p.	ilm.
27 Neljap.	Udo		Hommungutset
28 Rede	Wenzel		● f. 8, 20 min. homm.
29 Poolp.	Mihkel	Mihkle p.	õdi

17. P. p. Kolm. p. Jesus süttitap weetõbbist pühhap. Luk. 14, 1-11.			
30 Pühhap.	Hironimus		halla.

1. Septembril tõsses päim: f. 5, 28 m., lät alla: f. 6, 23 m.

11. — — — — — 5, 49 — — — — — 6, 55 —

21. — — — — — 6, 11 — — — — — 5, 26 —

Jesús, tulles kogudusele! Jēsand, tulles omandusele! Riik om sulle hoiitset, Hengen asse walmistet; Kõnestsit tuiap südda wasta sull!

1 Poolp.	Arnolt	nink
1. Krist. tullem. p.	Rittetu olgo, ke tulles Jēsanda nimel. Matt. 21, 1—9.	
2 Pühhap.	Kārēna	tūlm
3 Eesp.	Kola	1 p. 7, 12 min. ödd.
4 Tõisip.	Parba	talwine
5 Kolmap.	Sabina	ilm.
**6 Neljap.	Nikolai	Riggola p. Keisri h. nimmep.
7 Rede	Jonni	Selge raimas.
8 Poolp.	Katš Maria samise p.	Ilm lät

2. Krist. tullem. p.	Teedke, et Jumjala riik lähün om. Luk. 21, 25—36.	
9 Pühhap.	Rudolf	its
10 Eesp.	Judit	1 p. 5, 21 min. ödd.
11 Tõisip.	Boldemar	tūlmembas.
12 Kolmap.	Ottilia	Tulline
13 Neljap.	Luzia	tūlm
14 Rede	Rikastus	ilm nāddal
15 Poolp.	Hip	otsa.

3. Krist. tullem. p.	Jaan wangi-tornin. Matt. 11, 2—10.	
16 Pühhap.	Johana	Tulline ilm
17 Eesp.	Pazarus	nink
18 Tõisip.	Kristop	1 p. 3, 2 min. p. f.
19 Kolmap.	Lot	4. Kwatember.
20 Neljap.	Abraham	kange
21 Rede	Tomas	Toma p. tuiff.
22 Poolp.	Peata	Tuul

4. Krist. tullem. p.	Jani tunnistus. Jan. 1, 19—28.	
23 Pühhap.	Johvre	kānap öddango
24 Eesp.	Ewa	pole nink
**25 Tõisip.	Tõno	Prants. sõamäe
**26 Kolmap.	Pisso	huff. mäll. p.
27 Neljap.	Wanka	Ewang. Jaan.
28 Rede	Wera	Ilmsüta laste
29 Poolp.	Noa	pühha.

Pühhap. p.	Talwiste p.	Simeon nink Hanna. Luk. 2, 33—40.
30 Pühhap.	Tawit	Pehme
31 Eesp.	Silwester	fulla ilm.

1. Tezembril	tõsses päiw: f. 8, 44 m., lät alla: f. 3, 5 m.
11. — — — — —	8, 51 — — — — — 3, 6 —
21. — — — — —	8, 52 — — — — — 3, 18 —

Ajastaja aja.

- 1) Kewmaj allustap 9. Märzil f. 6, 34 m. homm.
- 2) Eummi allustap 10. Junil f. 3, 22 m. homm.
- 3) Eüggis allustap 11. Septembril f. 5, 30 m. ödd.
- 4) Talw allustap 10. Tezembril f. 11, 8 m. homm.

Päiwa- ja fu-warjotuse.

Selsinatsel ajastajal warjotetas päiw katšförd nink fu katšförd.

Eddimäne warjotus om fu-warjotus. Teima om Tartolinan nättawal nink teima algne 5. Januaril kello 5, 26 min. ödd. nink lõppep ärra kello 7, 47 min. Se man saap pool fu ad warjotetus.

Tõine warjotus om päiwa-warjotus. Teima ei olle Tartolinan nättawal nink algne 20. Januaril homm.

Kolmas warjotus om fu-warjotus. Teima ei olle Tartolinan nättawal nink algne 1. Julil homm.

Neljäs warjotus om päiwa-warjotus. Teima om Tartolinan nättawal nink algne 16. Julil kello 3, 59 min. päle kesspäiwa nink lõppep ärra kello 5, 57 min. Se man saap $\frac{1}{2}$ päiwa kello 4, 58 min. warjotetus.

Sel ajastajal näüdap tunnipa

1. Januaril	9 miñutit tunnikellast taggasi	1. Julil	5 miñutit tunnikellast taggasi
1. Weebruariil	15 miñutit tunnikellast taggasi	1. Augustil	5 miñutit tunnikellast taggasi
1. Märzil	10 miñutit tunnikellast taggasi	1. Septembril	4 miñutit tunnikellast ette
1. Aprilil	1 miñutit tunnikellast taggasi	1. Oktobril	14 miñutit tunnikellast ette
1. Mail	4 miñutit tunnikellast ette	1. Nowembril	16 miñutit tunnikellast ette
1. Junil	tunnikellaga ütte	1. Tezembril	6 miñutit tunnikellast ette.

Kiriko: nink Krono-pühha nink mõne mu mälleruse-päiwa.

Januaril.

1. Wastse-ajastaja pühha nink Keiserliko Surewürsti Prowwa Helena Pawlowna sündimise pühha.
6. Kolme-Kuñinga pühha.

Weebbruaril.

2. Kõnnle päiw.
16. n. 17. Nebe ja poolpäiw enne lihhabeite.
28. Palwe kolmapäiw.

Märzil.

25. Maria kolutamise pühha.

Aprilil.

5. Suur Meljapäiw.
6. Suur Nebe.
8. Pihhawõte ehk Kristuse ülestõõsemise pühha, terme nädal.
17. Keiserliko Surewürsti nink Tronipärrandaja Alek- sandri Nikolajewitsi sündimise pühha.
21. Keisri Prowwa Aleksandra Weodorowna nime pühha.

Mail.

9. Niggola päiw.
17. Kristuse taiwamiinemise pühha.
27. n. 28. Suurwiste pühha.

Junil.

24. Janipäiw.
25. Sure Keisri Herra Nikolai Pawlowitsi sündimise pühha.
29. Peetri Paweli päiw.

Julil.

1. Sure Keisri Prowwa Aleksandra Weodorowna sündimise pühha.

Augustil.

6. Kristuse ärraselletamise pühha.
15. Maria taiwamiinemise pühha ehk Rõda-Maria päiw.
22. Sure Keisri Herra Nikolai Pawlowitsi kronimise pühha.
29. Ristja Jani surma mälletuse päiw.
30. Keiserliko Surewürsti nink Tronipärrandaja Alek- sandri Nikolajewitsi nime pühha.

Septembril.

8. Maria sündimise päiw.
14. Risti üllendamise päiw.
26. Jumala sõna tundja ehk oppetaja Jani mälletuse päiw.

Oktobril.

1. Maria kaitsemise nink eenpassemise päiw.
7. Põimo pühha.

21. Kirriko dige ussu üleswõtmise pühha.
22. Kasani pühha Maria pühha.

Novembril.

20. Sure Keisri Herra Nikolai Pawlowitsi troni pühha.
21. Maria ohwri pühha.
25. Koolnuide mälletuse pühha.

Detsembril.

6. Sure Keisri Herra Nikolai Pawlowitsi nime pühha.
25. Eesmäne Salwiste pühha. Se päiw pühhendetas ka mälletuses, et sel ajal 1812. ajastajal Prantsuse sõa- wäggi Jumala abbiga Weñerigist wälja aeti.
26. Salwiste pühha tõine päiw.

Meie sure Keisri-herra sugguwõssa.

Nikolai I. tige Weñerigi Üllembwallitseja ja Keiser nink Polama Kuningas, om sündinu 25. Junil 1796. Aleksandra Weodorowna, Weñe ja Polama Keisri- ja Kuninga Prowwa, Preisima Kuninga tüttar, om sündinu 1. Julil 1798. Neide latse:

1. Aleksander Nikolajewits, Jესarewits, Suurwürst ja Tronipärrandaja, om sündinu 17. Aprillil 1818. Teina abikasa: Maria Aleksandrowna, Jესarewna, Suurwürsti nink Tronipärrandaja Prowwa, Hessenima Suurherzogi tüttar, om sündinu 28. Julil 1824.

Neide latse: a) Nikolai Aleksandrowits, Suurwürst, om sündinu 8. Septembril 1843.

b) Aleksander Aleksandrowits, Suurwürst, om sündinu 26. Weebbruaril 1845.

c) Wladimir Aleksandrowits, Suurwürst, om sündinu 10. Aprillil 1847.

2. Konstantin Nikolajewits, Suurwürst, om sündinu 9. Septembril 1827. Teina abikasa: Aleksandra Jესepowna, Surewürsti Prowwa, Saksen Altenburgi Herzogi tüttar, om sündinu 26. Junil 1830. Neide pois: Nikolai Konstantinowits, Suurwürst, om sündinu 2. Weebbruaril 1850.

3. Nikolai Nikolajewits, Suurwürst, om sündinu 27. Julil 1831.

4. Mihail Nikolajewits, Suurwürst, om sündinu 13. Oktobril 1832.

5. Maria Nikolajewna, Suurwürsti Prowwa, om sündinu

- dinu 6. Augustil 1819. Teina abbikaas: Maksimilian, Keiserlik Leuchtenbergi Herzog, om sündinu 19. Septembril 1817. Neide latse: a) Maria Maksimilianowna, Keiserlik Prinzes, om sündinu 4. Oktobril 1841.
- b) Nikolai Maksimilianowits, Keiserlik Prinz, om sündinu 23. Julil 1843.
- c) Eugenia Maksimilianowna, Keiserlik Prinzes, om sündinu 20. Märzil 1845.
- d) Eugen Maksimilianowits, Keiserlik Prinz, om sündinu 27. Januaril 1847.
- e) Sergei Maksimilianowits, Keiserlik Prinz, om sündinu 8. Tezembril 1849.
6. Olga Nikolajewna, Suurwürsti Prowwa, om sündinu 30. Augustil 1822. Teina abbikaas: Kaarl Widrik Aleksander, Württembergima Kuninga poig nink Tro nipärändaja, om sündinu 22. Weebruari 1823.
- Dasa kaddonu Sure Keisri Herra Paweli I. latse:
- 1) Maria Pawlowna, Suurwürsti Prowwa, Keisri Herra sõssar, om sündinu 4. Weebruari 1786. Teina abbikaas: Kaarl Widrik, Saksen-Weimarima Suurherzog n. Altembwallitseja, om sündinu 20. Januaril 1783.
- 2) Anna Pawlowna, Suurwürsti Prowwa, Keisri Herra sõssar, om sündinu 7. Januaril 1795, Willemi II., Hollandima Kuninga last.
- Dasa kaddonu Surewürsti Mihhail Pawlowitsi last Helena Pawlowna, Surewürsti Prowwa, Württembergima Herzogi tüttar, om sündinu 28. Tezembril 1806.
- Teina tüttar: Katarina Mihhailowna, Suurwürsti Preisi, om sündinu 16. Augustil 1827.

Sel ajastajal petas ladet:

Januaril.

7. Tarto-linan suur saksa laat, 3 n. — 7. Liina-turg Wörro-linan, 3 p.

Weebruari.

2. Willandi-linan suur saksa laat, 8 p. — 2. Wörro-linan, 1 p. — 4. Liina-turg Tarto-linan, 2 p. — 8. Liina-turg Walga-linan, 2 p. — 15. Liina-turg Willandi-linan, 3 p. — 22. Wörro-linan suur saksa laat, 8 p. — 27. Willandi-linan, 1 p.

Mai.

9. Niggola laat, Wööbso-mõisan, Weine piri pääl, Rappina fihhelfunan.

Junil.

23. Jani laat Willandi-linan, 2 p. — 26. Wörro-linan. — 27. Walga-linan. — 29. Peetri laat Tarto-linan. — 29. Peetri laat Tarwasto mõisan.

Julil.

2. Karsti-mõisan. — 20. Perno-linan, suur saksa laat, 3 nadd.

Augustil.

10. Walga-linan. — 15. Helme-mõisan, 2 p. — 24. Lawritse laat Mosekatse-mõisan, Pölwa fihhelfunan. — 27. Wastamoise-mõisan, Jani fihhelfunan. — 29. Kilinga-mõisan, Saarde fihhelfunan.

Septembril.

2. Abja-mõisan, Halliste fihhelfunan, 2 p. — 4. Sindi-mõisan, Torri fihhelfunan, 2 p. — 4. Sabhari laat Rappina-mõisan, 2 p. — 6. Takerpera-mõisan, Helme fihhelfunan. — 8. Kastna-mõisan, Tõstama fihhelfunan. — 8. Pölwa firrifo man. — 8. Rõuge firrifo man. — 8. Tarto-linan. — 10. Mõniste-mõisan, Hargla fihhelfunan. — 10. Eldre-mõisan, Helme fihhelfunan. — 13. Perrawere-mõisan, Jagubi fihhelfunan. — 14. Krawi laat, Krawi kõrzi man, Wana-Anz-mõisan, 2 p. — 15. Põljamaal, 2 p. — 16. Kirrepi laat, Kirrepi sure kõrzi man, Rõngo fihhelfunan. — 18. Andro-mõisan. — 20. Wandra-mõisan, 2 p. — 21. Sanna-mõisan, Rõuge-fihhelfunan. — 24. Mihkle laat Willandi-linan, 2 p. — 25. Mihkle laat Wörro-linan. — 29. Mihkle laat Tarto-linan, 2 p. — 29. Mihkle laat Walga-linan, 2 p. — 29. Rawwanurme laat Wastfelina fihhelfunan, 2 p.

Oktobril.

6. Luutsnifi-mõisan, Rõuge fihhelfunan. — 6. Tarwasto-mõisan. — 7. Liina-turg Wörro-linan, 3 p. — 10. Rõo-mõisan, Pillistwere fihhelfunan. — 15. Luustiwere mõisan, Põljama fihhelfunan. — 15. Orrifo-mõisan, Rambahja fihhelfunan.

Novembril.

1. Liina-turg Tarto-linan, 2 p. — 10. Mustwee-küllan, Torma fihhelfunan, Peipse rannan. — 10. Wörro-linan. — 20. Liina-turg Walga-linan, 2 p. — 25. Liina-turg Willandi-linan, 3 p.

Tezembril.

6. Wööbso-mõisan, Weine piri pääl, Rappina fihhelfunan. — 27. Walga-linan, suur saksa laat, 8 p.

Eina wahhe.

	wersta maad.
Tarto: linast om	
Narwa: lina	186 $\frac{1}{2}$
Peterburi: lina	324
Tallina: lina (Põlzama faut)	186
Walga: lina	82
Wolmeri: lina	132
Rija: lina	238 $\frac{3}{4}$
Perno: lina (Helme: mõi: sa faut)	180
Willandi: lina (Rõngo: mõisa faut)	99
Wõrro: lina (Reola: mõi: sa faut)	65
Petseri: lina (Reola: mõi: sa faut)	109
Pihkwa: lina (Reola: mõisa faut)	165

Jama: wahhe.

Tarto: linast Narwa: lina.	
Tarto: linast om	
Jagawere: jama	23
Tõrma: jama	23 $\frac{1}{2}$
Minafi: jama	25 $\frac{3}{4}$
Rannapungerja: jama	14
Wäikopungerja: jama	26 $\frac{1}{2}$
Tõbwi: jama	21
Wõtki: jama	12
Waiwara: jama	18
Narwa: lina	22 $\frac{1}{2}$
	186 $\frac{1}{2}$
Tarto: linast Rija: lina.	
Tarto: linast om	
Udderna: jama	26

wersta maad.

Kuigašte: jama	24 $\frac{3}{4}$
Tõlliste: jama	22 $\frac{1}{2}$
Kulbi: jama	18 $\frac{1}{2}$
Trentsi: jama	21 $\frac{1}{2}$
Wolmeri: lina	19 $\frac{3}{4}$
Lenzi: jama	19
Rauba: jama	22 $\frac{1}{2}$
Englandi: jama	21
Ropoiši: jama	25 $\frac{1}{2}$
Rija: lina	20
	238 $\frac{3}{4}$

Wolmeri: linast Perno: lina.

Wolmeri: linast om	
Ranzo: jama	23 $\frac{1}{2}$
Ruhja: jama	22 $\frac{1}{2}$
Laatre: jama	21 $\frac{3}{4}$
Killingi: jama	25 $\frac{3}{4}$
Surjo: jama	19 $\frac{1}{4}$
Perno: lina	18 $\frac{3}{4}$

Tarto: linast Pihkwa: lina
posti: teed möda.

Tarto: linast om	
Kulbi: jama	91 $\frac{1}{2}$
Pipši: jama	21 $\frac{1}{2}$
Mõnniste: jama	21 $\frac{1}{2}$
Sanna: jama	28 $\frac{1}{2}$
Wõrro: lina	29
Wasselina: jama	27 $\frac{1}{2}$
Petseri: lina	16 $\frac{1}{2}$
Treboski: lina	21
Korli: jama	17
Pihkwa: lina	18

Rõhhu: tõbbeft.

Kes kui tähhelepäniija wanem inimene minewa aea juhtumisi mele atkab tulletama, leiab kül peagi, mis arwast meie kõhhal pallawat suwwe kõhhu-tõb-
beta möda näggi minema, ja et ikka, midda palla-
wamad ilmad ollid, sedda rohkemine kõhhu-tõbbe li-
kumas nähti, otsego olleks pallawus tõbbe sünnitaja
olnud. Agga ehk kül enamist eggal suwweel mõni
inimene siin ja seal kõhhu-tõbbe põeb, süiski ei sig-
gine tõbbi iggakord taudi kombel, et ta kui katk per-
red tühhendab ja kirrifo-aiad surnutega täidab, kudda
saggedast nähtut kurba luggu ka minewal suwweel
mitmes paigas meie maal kahhetseda tullu.

Enamist allustab kõhhu-tõbbi parrast Jani päwa
likuma, kus päwal suur pallaw ja kastesed ood wil-
lud on. Meie Ma-rahwas on sel aéal enamist eina
maal kibbedal töö, mitto eidab, et parremat õ-majja
kustil liggimail leida ei olle, rõssise ma peale mag-
gama, agga se läbbi tõuseb kõige saggedamast kõhhu-
tõbbi, kudda õppetud arstid ja muud targemad in-
mesed tunnistawad. Wägga kahju, et meie rumalad
nende juttust ja arwamisest suremat luggu ei pea,
waid sedda naeruks paneme, mis nemad meile kin-
nitawad.

Kui wiimsel suwweel meie maal kurri kõhhu-
tõbbe taud parrajalt rahwast kurnamas olli, seal ku-
lis Kalendriteggija mitmeid ohkamist ja kaebtusi ni
hästi mõisawanemate kui arstide suust, ja igga se-
sugguse kaebamise laulo otsus olli: et meie Ma-
rahwas ennast tõbbe aéal nõnda ei oška oida, kui
tarwis lähheks, ja mõistmata kombe läbbi tõbbi sag-
gedast surretawaks saab, kus olelikum rawwitsemine
ehk aiget tõbbe käest olleks wõinud peasta. Meie
küsijamise peale, miks nemad rahwast selle poolt tar-

gemaks ei püa õppetada, ütlesid mõningad: „Ei osta keelt“ ehk „Ei olle aega.“ Teised rakisid jälle: „Mis meie õppetus Hottentotlastele ullataks, kes wanaft pärritud kombest ei raatfi lahkuda.“ Mitto andis koolmeistritele ja kirriko õppetajatele süüks, miks nemad rahwa mõistuse piresi laiemale ei püa ajjada, ja wie peatükkile kuendamat jure ei liffa, mis õppetaks: kudda inimele oma terwist peab warjama. Kõige rohkemine lõhna anti iggalt poolt waese Kalendriteggijale; mis ta mehhike seal laimu pididi kuulma, sedda ei olleks walge mārra jõudnud ärra weddada, sest olleks Jaan Juriksoni kõrb runale peaaego koorma sanud! — Seal üteldi: „Teie tete ümmargused kriipsud ja wirud Kalendrisse, kuida rändawad-tähhed päikese ümber jooksewad ja annate muido — tühhi teab? — mis surisuggusi tarkuse õppetusi, et mõnel pä luggedes kui weskki rattas ümber käib; agga, paifene! wadake ennemine ülle nina jalgaade ette mahha: siis leiate lonkawat asja iggas kohhas, kus jures paljo kibbadamast kohhendamist tarwis lähheks, kui taewa-tähtede seas.“

Wata, armas luggeja, kui sähherdusi laimu iggalt poolt kõrwa kostab, — inimele ei olle pu-tük, waid üks soea werrega lodud lomoke — seal lähhe meel aigeiks ja südda paisuma. Agga kui meelpahhanduse tust möda lähhe, siis tulles aeg, kus külmemä werre ja seggamata filmaga luggu läbbi atkame katsuma. Mõnda teggin minä. Siin tahhan teile awalikult tunnistada, kudda asja leidfin ja mis targemate käest selle pärrast õppisin.

Tõssi on ja ei tohhi keddagi sedda walleks panna, et kõhhu-tõbbi ikka enamist sest tõuseb, kui inimese soe, iggitsew kehha äkkitselt külma angub. Inimesed, kes iggise kehha niiske ma peale puhkama eitsid, tundsid ülesärtades kõhhus näppistamist, ehk liifmed ollid rammad ja külma wärriin kip-

pus peale. Teised kaebasid uimase pä ehk ofsele põritamise ülle, ja ütlesid sögi-issu ärra lõppema. Mõningal olli ni kange külma rabbandus, kui olleks wana hal ehk külmtõbbi tullemas olnud; siis tulli pallaw ja kange jogi jännu; wimaks suur sissimine wallu nabba ümber ja kõht läks wallale. Selle peale atkafid — kord warremine, kord iljemine — rasked wäitused käima, mis kõige enam riisluid ja pärratis-soolt pinasid, kus suur pallaw ja kange pakkitus ollid, et mõningad willetsad lomad otsego tulles kiffendasid ja usfi kombel maas wingerdasid. Ehk kül kibbedad wäitused inimest saggedast oma asjale sundisid minema, siiski ei tulnud suremat wälja, kui nattoke werist lägga, ehk selget werd, kus sees walwakad tüfid kui solikate kabe ollid; teine kord näitas lägga enam roheline otsego lojuksel nore rohhu aeal. Mitmel käisid wägga wallusad tühjad wäitamised, agga ei tulnud mitte piiskagi taggant wälja. — Ohtul ja ööd wasto läks wallu iggalühhel rängemaks, pallaw ja jänno raskemaks. Kange wallu põritas ofsele ja mõned nõrgemad minestafid wallo kätte ärra. — Agga miks ma siin kurwa luggu kolledat pilti pikkemalt teile malin? Kül need willetsad, kes mullo suuwel tõbbe küsis wingerdasid ja elloga peasid, teile sedda asja woiwad selletada, kust nähha sate, et töt rakisid! Kõhhu-tõbbi on üks wägga kibbe Jumala wits, isseärnanis siis, kui ta surma toob.

On tõbbi korra inimese külles täielikult jallule sanud, siis kestab ta ikka nädala päwad ehk kaks, teineford ka kolm ja nelli nädalat, kui aigeid olelikult ja korra pärrast ei sadud rawwitsitud. Paljo lõppeb, parrako Jumal! kurja tõbbe kätte, kudda minewal suuwel mitmes kohhas nähha ja kuulda olli, kus wanad ja lapsed kui kärblased mulda warriksid. Olli tõbbi wägga raske, siis lõppetas ello jubba

kolme ja nelja päwaga; agga olleme isse paar korda oma filmaga näinud, et nõdrad lapsed jubba kahhe päwaga ärrasurrid, kui neile rumalate õppetust möda pippart, wina ja muud kõlbamata rohtu sisse olli antud.

Sedda tunnistanud kõik õppetud arstid ühhest suust, et palju kergem on inimesele effiotsalt aiguse affatusel abbi tehha, kui seal kus tööbi jubba suremat wõimust sai wõtnud. Pissokest tullesäddet kustutab paar wee piiska, agga kui tubba jubba lausa tülles seisab, siis ei jõua kõige külla kaewude wessi enam tulle ülle wõimust sada. Nõnda on luggu többega, ja nähti ka minewal suuwel mitmes kohas linnades, kus rahwas warmalt mõnusat arsti abbi leidis, et tööbe saggedaste tõustes ärralämatati, ehk kus sedda wõimalik ei olnud, inimesed kül oma aea tööbe pöddesid, siiski keddagi ärra ei surnud. Kaks linna tohtrit ollid ühhes weikes linnas 75 kõhhu-többelisi arstinud, kellest mitte üht ainust inge ei surnud, waid kõik lühhema ehk pikkema aea pärrast terweks said. Meedsamad tohtrid ollid ka mitmede mõisade ja waldade aigedele seddasamawisi rohtu annud ja rohtude prukimist õppetanud, agga ommetegi surrid maal saa aigetest kümme inimest, kes nende rohtusi ollid sanud. Mõned teisid õppetud arstid ollid 20 ja 25 inimest saa pealt surrema näinud. Müüd teab ommetegi iggaüks mõislik inime, et linnades teist Jumalat ei olle kui maal; agga kust se siis tulleb, et linnades tööbi wähhemine inimesi tappab kui maal?

Enne kui küsimise peale pikemalt wastust anname, sago siin lühhidelt nimetatud, mis kõhhu-tööbe likumise ael iggamees tähhele peab panema, kes terwist tahhab oida.

1. Kui kõhhu-tööbi likuma affab, pead sa oma kehha äkilise külmetamise eest oidma, et pallawaks

läinud werri ruttust ärra ei anguks. Isseärranis tuleb kõhtu ja jalgu soeaste katta. Regi ei tohhi sel ael niiske ma peal maggada, egga iggitsewa kehha winge tule kätte minna, sest kurja tööbe likumise ael on kaste niiskusel ja tule õhul mitmed issewarki salla kombes, mis inimese terwisele kahju tewad. Sellepärrast, kui sind üllemaal nimetud asja eest kätakse oida, ärra ütle mitte: „Mino kehha on sellega arrinud, ei se te mulle middagi!“ Te, sõber! siino kehha on tööbe ael palju ellam ja õnam kui muido.

2. Mipea kui pissemat aiguse wimma oma külles tunned, eida sāngi pikkali ja katta ennast riete sisse hästi kiini, et kehha iggitsewa affaks; sest iggitsemine on tööbe affatusel kõige surem abbiteggija ja wõib sind mittokord mu rohuta terweks kehha. Ärra ütle mitte wasto tõrkudes: „Kuis kallil tö ael mahti pissokese wigga pärrast sāngi eita?“ Lähheb tööbi suremaks, siis pead sa nāddalate kaupā sāngi jama, ja ei küssi tööbi ial siino kaeft lubba, kas sul aega on wai ei olle.

3. Kui pakitus peale tulleb, mis sind oma asjale kihhutat, siis ei tohhi siina mitte nurga tahha egga teisi kohta wälja minna, waid püa ühe wana ämbri wai mu sesugguse riista sisse kehha roja tühhendada. Kui parrajast iggitses, siis on kõige mõnufam, et sāngist wälja ei tulle, waid oma asja sāngis ärratallitad.

4. Siina ei tohhi middagi süa, mis seedmisele pakituseks tulleb; kõige parrem on tango leem, kuhhu sisse nattukene wõid ehk rōōska pima wõib lissada. Pissokese lastele anna rōōska pima, ehk rōsa pimaga seggatut wet jua. Isseärranis pead sa ennast oidma, et kartohwolid, kapsaid, erineid, seni ja tored õune egga marjur siino kuhhu ei sa.

5. Siina ei pea mitte rumalate külla-eitede õppe-

tust möda ennast perituse-wina, Turgi-pipra ehk munisugguse kange rohuga aktama arstima, waid ni-pea kui ial wõimalik targemate käest abbi minema nõudma. Kui arstile läkitad, siis olgo minija üks mõislik inimene, kes tõbbe täielikult oskab ärrasellatada ja sedda targast tähhele panna, mis tohter aige rawwitsemise pärrast õppetab. — On mittokorda, parrako Jumal! sellest suurt kahju tulnud, et rumalad rohhu otsijad rohhitsemise õppetust wasto ossa aigele räkisid, ja opis teisiti teggid, kui neile olli kästud. Melemõistust on iggas tallituses tarwis.

6. Kui siina tohtri käest rohtu olled sanud, siis wõtta ni paljo ja ni mittokorda päwas, kui sulle olli õppetatud, ja ärra ussu mitte, et se läbbi firemast terweks saad, kui rohkemine wõttad kui sulle olli kästud. — Rohhud, mis õppetud arstid sulle andwad, on nõnda wälja arwatud, et neist üksnes siis abbi tulleb, kui neid arro ja aega möda sisse wõetakse. Tahhaksid siina pissokese klasi täie, kust kaks ehk kolm korda päwas mõned tilgad piddid wõtma, ühhekorraga ärra jua: siis teeksid sa terwisele suurt kahju ja tõbbele ei saaks middagi abbi.

7. Tahhad sa oma kae peal tõbbe aktatusel rohtu wõtta, enne kui kaugemalt abbi jõuad otsida, siis wõtta üks kortli ossa praego lüpsutut rööska pima, pane noa otsokese täis sola, ehk nisama paljo met pima sisse ja jo sedda ärra. See pissokene arstimine wõib mittokorda siino tõbbe kergitada ja ei sa sulle ial kahju teggema.

8. Kui kõhhu wallo alles aktamas ja siina muido terwe olled, siis wõid sa Mündi-lehtede peale wallatut kewa wet soealt tee-wee kombel jua, mis kehha iggitssemist kossutab ja seddamöda kõhhu wallu wähhendab. Lähheb tõbbi raskemaks ja ei tahha pissokese arstimise jures siino küllest lahkuda, siis sada wibimata linna ehk mõisa abbi otsima.

9. Pane willased sukkad jalga ja üks willane rie ehk rättik kõhhu ümber. Ja mis ma

10. Sulle weel kõhhu-wallo wasto õppetan, sedda ei tohhi sa wana perre-emandale egga neitsile mõisas kulutada, need aktaksid kõhhe selle wasto tõrkuma. Kui kõhhu-wallo wägga suur ja kõht kaelitsumise wasto ellitab ehk wallus on: siis kasta üks mitmetkordselt kokko pandud linane rättik külma wee sisse, wana wessi seest wälja, laota niiske külma rättik kõhhu peale ja katta paar kuwa rättikut ehk willane rie märja rättiko ülle, et märg rättik hästi kõhhu liggi seisab. Kui tunni ehk kahhe pärrast märja rättiko ärrawõttad, siis on rättik ni pallaw, kui olleks pallawa wee sees olnud, agga siino wallo on wähhemaks läinud. Sedda asja ollen isse katsunud ja mitmele teistele õppetanud; kes kui minagi sest suurt abbi tundsid. — Agga neitsi ja emandale ärra lausu sest sõna, nemad tullesid muido mino kallale.

Tännista nüüd tõttelikult, armas luggeja! kui paljo olled siina tännini neist üllemal rägitud kümnest tükkist kõhhu-tõbbe jures täitnud? Paikene, anna mulle tullesal aastal wastust!

Siin tahhame nüüd esimese küsimisele — miks kõhhu-tõbbi küllades kurjem kui linnades — sedda räkida, mis minewal suuwel küllasid möda käies nähha ja kuulda saime.

Kõhhu-tõbbi läks küllades se läbbi ni wägga kurjaks, et meie Ma-rahwas ennast aiguse aeal mõistlikult ei oskanud oida. Küllasid möda käies leidfime enamist iggas kohhas aigeid, kes palja jallu ja sargi wäel õues märja rohhu peal maas, ehk lojuste laudas sittase põhhu peal pikkali ollid. Teised leidfime rehhe al winge tule käes, arwast olli mõni kambri ehk toas sängis aige kombel, agga neilgi ei olnud sukke jallas egga soea riet kõhhu peal, arwast üks wana kumb katteks kehha ülle laotatud. Ilje-

mine, kui Leikuse kuul rehhepeksmist allustati, leid-
sime kõhhu-tõbbelisi pallawates tubbades pörrandat
ja seina äres pinkidel; sealt läksivad nemad päwal
ja õsel — olgo ilm kuidagi tahhes — toa tahha
wälja oma asja teggema, enamist ikka palja jallu ja
püksata, õnneks kui kae ilpu ümber wõeti. Mõnin-
gad ollid iggitsewa kehaga õsel pallawast toast
wälja läinud, piddid waitamise pärrast nurga tagga
kaa kükkitama, ja tullid tuppa taggasi, et ambad
lõddisefid ja kehha külma pärrast wärrises. Seal
rätis rahwas: „Eila näitas meie aige jubba kaunis
parrem ollema, agga õsel jäi äkkitselt uest ni raskest
mahha, et enam pole õ tedda koletasime!“ —

Süddame kurbusega tulles pikkemalt tunnistada,
kuddas mõnes kohhas emasid leidime, kes sellepär-
rast pahhased ja puhkis ollid: et lapsed ruttumine
surma kätte ei läinud. Kui mõnda ööd lapsi ollid
koletanud ja lapsed siiski ei surnud, siis mindi wi-
maks mõisast rohtu otsima, ehk teisi piddi kindla sun-
dimise wolli läbbi rohtu otsima aetama! — —

Kus nisuggune waimo pimedus ja süddame tui-
murs rahwa keskel sigginemas, seal ei tohhi kegi
imeks panna, et meie maal ni paljo rahwast kõhhu-
tõbbe kätte lõppeb. Olleks neid õnnetumaid lomasid,
mis mullo surwel kõhhu-tõbbe kätte surrid, oleliku-
mal kombel sadud rawwitsitud, siis ei olleks mitte
neljas ossa neist anda läinud. — Teame küll igga-
üks et surma wasto rohto ei olle, agga Jumal on
aiguse wasto mitmed rohhud lastnud kaswada ja
inimestele seeki mõistust jagganud, et äddalisele arsti
rohuga abbi wõib teha. Ja ni kaa kui üks meie
liggemistest wai omastest tõbbe käes on, peame meie
kõik katsuma, mis aigusele kergituseks wõib tulla.
Kui Issanda pühha tahtmist möda meie ello-tundide
arwo täis on, siis peame siit aealikust ellust lahutama,
kus kellelgi jädawat ello paika ei olle; agga senni

kui weel selle pömo-põlwe offalised olleme, tulles
kõik täita, mis meie kohhus. Wai kas arwate, et
meie jumalik Pünastaja Samaria mehhest asjata
tähhenduse sõna Ehwangeliumis on rätinud? —
Ole siia perre- ehk lapse-wanem, ikka on siia koh-
hus, kui leddagi siia omastest tõbbesse langeb,
temale abbi otsida ja nõnda aiget rawwitseda, kuidagi
sulle olli õppetatud. Tulli siiski Jumala nõuu jär-
rel surma-tund aigele, siis jääb sulle rahholik süd-
dame tunnistus, et sa kõik ollid teinud ja katsunud,
mis sul ial wõimalik olli. — Agga kui last, kasat
ehk liggemist tõbbe aeal abbita jätsid, seal said sa
teadmata oma oletuse läbbi ehk neile mõrtsokaks.

Peaksin ma eddespidi kuulda ehk näha sama,
et tänamusest kõhhu-tõbbe õppetusest kuskil kassu ol-
leks tulnud, siis rāgin teine kord pikkemalt ehk mõnest
arsti rohust, mis mõistlikud inimesed oma kae peal
wõiwad tarwitada, kui nisuggust willetsust jälle li-
kuma tõuseb.

J. R.

Ennemuistine tammepu sild meie maal.

Üks tallomees kirjutas sest asjast nenda. An-
takse teada, et Berno maakonnas ja Halliste kihhel-
konnas, He-Karrieste wallas, üht silda on lõitnud ühhe
sooma seest Halvi tallo pires, mis kõik enamiste
sured tammepuud on, agga arwaste on ka mõnda
suurt sarepuud seas. Sedda sood on küll laiuti liggi
kümme waggu maad, ja need puud on pikuti pool-
seitsmet jalga, ja laiuti et wõib surno kirsto teha;
sedda maad, mis silla peäle on kaswand, on liggi
pooltõist jalga, ning se so on perrati rabakas ja
mätlik, kus ühtige haljast wõsso peäl ei kaswa, agga
täis wana tõrwakse kande, ni hästi se silla kōht,
kui muialt se rabba, et ei olle tundagi, et seal en-
nemuiste sild on käinud.

Se silla lõidmine on nenda tulnud. Need Halpi tallo karjatsed, kes seal liggidal, on oma karjaga rabba peäl käinud ja neid pu jurekesi üleskiskunud kuiuma õidse tulle tarbis, mis ö ajal põlletatavad oma hobbuste karjas. Neid tõrwase kande kiskudes lõidsid nemad ühhe pu otsakest, mis tamme karwa olli. „Eks se ei olle tammepu?“ ütles üks karjapoisike. „Kas näed, se on jo tam, kust wikkati luiska tehakse!“ Hakkati siis katsuma, kas weel piddi ollema, ja lõidsid weel ühhe sure pakko maalt, mis ei jõudnud wäljakiskuda. Kui karjatsed nüüd karja koddoo ajjasid, siis wiisid sedda effimest lõitud pu-tompi koddou, ja ütlesid jälle nenda: „Kas se ei olle tam, kust wikkati luiska tehakse? Meie lõidsime küllalt rabba peält; suur pak jäi weel sinna ma sisse, mis meie ei jõua wäljakiskuda, et maad paljo peäl olli.“ Näggid siis sedda koddorahwas, et se tam olli, läksid ka kōhhe waatma, mis sūggune se pak rabba sees piddi ollema, mis lapsed ei jõudnud wäljakiskuda. Nemad lõidsid ka sedda ja tõist ja kolmandat pakku, mis silla wiisil maas ollid, said issi kül tammepuid, ja küllarahwas ka, kes seal liggidal on, ja mitto koormat said ka weel kangelegi ärrawidud.

Pikse wallitsus.

Rägiwad weel praego rahwas mõnes ma nurkas, kes enast wana rahwa käest ehk suust ütlewad kuulnud nenda rägitawad, et igga suil issi pikne peab mürristama. Pitsed peawad seitse wennatsed ollema. Kaks wenda nende seas peab wägga waljo ja wihhase süddamega ollema, kes ei anna armo, ei pule egga kiwwile, ei inimesele egga ellajatele; siis kaks wenda jälle wägga wagga ja pehme süddamega, kes agga tassase healega ning wägga pissut

korda suiwikmel mürristawad; kolm wenda, kes jälle parraja wiisil peäl mürristawad ning kes ei olle wägga wihhased, egga tassased ning kolmekeste pärristiko, iggamees tõine tõise järrele, omal suil pikse seadust ehk wallitsust on piddamas. Kui nendega kolm aastat mödalainud, siis tulleb jälle üks wägga wihhane wend ehk pikne, kes kellegile ei kingi, olgo mis ette pudub, kes kõige sui karkib ja lõhhub. Selle järrele tulleb se wägga pehme süddamega ja siis jälle need kolm üllewal nimetud piknet, kes ei olle wihhased, ei ka waggad, waid parrajad, omal kõrral üks tõise järrele. Kui nende wallitsuse aastad ärralõynud, siis tulleb se tõine wihhane wend, kes ei holi saksast egga maast, kes õige pōrrutaja on, weel wihhasem, kui üllewal nimetud kurri ehk wihhane wend olli. Selle järrele tulleb üks wend, kes waggam kui se tõine wagga on. Nenda wallitsewad nemad kõif oma kōrda möda mailma otsani.

Neid aego peawad sure merre ja ranna rahwas, nenda kui kallamehhed, kes wanaks ja targaks arwata, alles arwo peäl. Nemad ütlewad oma norematele nenda: Kui teie näete, et Jürripääw rede on, siis teädke, et sel suuwel saab wihhane pikne ollema. Sellesama wihhase pikse wallitsuse ajal saab paljo pōratsid ehk hullu kōere ollema, ja mets paljo kahjo ellajatele teggema. Selle wihhase pikse järrele tulleb waitne pikne, ja selle wallitsuse al on karta, et wilja äppardust tulleb. Siis tullewad kolm ühhesūggust pikse suuwe järrestiko, ja need on kolm wägga head õnnistuse aastat kõige asjade polest. Kui Jürripääw olleks esmaspä juhtund, siis olleks needsamad kahjud karta, mis redine Jürripääw on teinud.

Mis siin pikse wallitsusest rägitakse, ei wōtta kalendriteggia kül mitte uskwaks, egga sowi ka, et luggejad sedda pealsid usuma; siiski on tema sedda

seie kirja pannud, et meie põlwe rahwas pissutgi teada saaksid, mis ebbaustu ennemuistine rahwas on pidanud. Kes meheks on sanud, ei põlga jo ka mitte malletamast, mis temma lapse põlwes tundis ja teggi, ehk tema kül ei wõi sallata, waid naerdes tunnistab, et seal palju tarkust ei olle löida olnud.

Rumal mees ja tark kuf.

Üks perrenaene elas oma mehega ni kurjaste, et ei ööl, ei ka päwal pahhanduse wahhet ei olnud. Naene kurri, ja mees rumal; naene ei leppi, mees ei mõista leppitada, waid purrelewad ja närrelewad kui koera kassi. Wimalaks mees saab naese käest peksa kui palju, ei tohhi enam suudgi ammutada: kui jälle lähkäh räkima, jubba naene wemmeltega lõhkumas. Mis nõu nüüd aitab? Mees nuttab, ja otsib maad pakku minna. Wärrawa pole minnes näeb ta oma kufke, ja ütleb nuttuhealega: „Jumalaga jälle, kufke!“ Kuf hüab: „Kuhhu sa nüüd lähkäh, perremees!“ Perremees ütleb: „Ärralä koggoni siit maalt.“ „Mis sü pärrast?“ küsis kuf. „Perrenaene kurri, ei lasse enam suggugi ellada“, ütles perremees. Kuf ütleb: „Ota, mo hea perremees, ma tahhan sulle head nõuu anda ja sind wähhä õppetada. Sa ollet issi rumal, sa ei mõista mitte. Wata mino peäle! Mul on ühheksa naest — kõik kardawad mind ja tewad mis ma tahhan — kui ma kutsun neid, siis nad tullewad, kui ma kelan, siis wait jäwad kõik. Arwa, siina ei sa ühhest naest jaggu! Põra nüüd ümber ja mine taggasi mino sõna peäle ja te oma tööd. Kui ta siis kurjaks weel saab, siis kela ja sunni targaste; agga kui ta weel ei kule ja sind peksma tulleb, siis olgo sul wal-

mis assutud üks hea reht witso, ja peksa lapse wisil! Kui lööd, siis issi hüa: Mina mees, siina naene! Mina mees, siina naene! Wata kufke, wata kaana! Kumb es ülem, kuf wõi kaana? Kui sa nenda tedda hirmutanud, siis maenitse ja nomi tedda kange kõnega, ja näida, kuidas mailmas wagga abbiellorahwa kohhus on ellada. Issi ärra wihhastat kaua, waid olle pea heameleline ja lahke. Kui sul wõerad tullewad, siis armasta, auusta ja kida tedda, kui olleks ta sul iggawest hea olnud; kui sa kusti wäljast tulled koddu, siis astu kõigeessite oma head perrenaest waatma ning ütle: „Armas perrenaene, kuidas sa nüüd õmeti ellasid ehk läbbisaid? Kas ollid ka terwe? Ma jäin kül kauaks wälja: mo aeg wibis pikkaks; ärra olle pahha selle pärrast! Kui Jumal lassib ellada, siis ma parrandan kül oma aega jälle ärra.“ Siis wõtta ka, mis wäljast olled juhtunud sama, karmanist ja taskust wälja, ja anna oma leppitud perrenaesele, nenda kui kufkel se wiis kaanale anda on; kül siis siinoga ikka pea ärraleppib ning toime saab.“

Se olli nüüd kõik kufke maenitus, mis ta perremeesest õppetas. Perremees teggi nenda ja sai abbi, löidis perrenaest heldet, ja enast targa ollewad.

Üks jut naisterahwa pillkamiseks. *)

Ükskord olnud üks naine, kellel õige wagga mees on olnud. Tema ei olle sellega ei ial leppinud, ei ka korda sanud; tema on ikka wihhastanud ja rielenud ning oma wolli ajanud. — Tulli kord, et tema

*) Sedda jutto on üks Wana-Karristewalla foolmeister, kes ammo jo maggama läinud, isse oma käega ülestirjutatud.

mees ärrasurri ja tema lesseks naiseks jäi: siis tahtis ta ueste mehhele minna. Kes wöttis? Ei ükski julgend, sest et ta enne kurri on olnud. Mitto poisid ütlesid: Mina ei wötta. Mõni ütles: Mina ei tohi, sest et ta wägga kurri on. Siis on üks pois üttelnud, kes kohhalt ja õige wagga ja Jumalast lodud inimene olli: Mina wöttan tedda kül oma naiseks. Kõik tema sugguseltsi ei tahtnud mitte lasta wötta se naise kurja pärrast; pois ütles: Kül ma tea, mis ma te, kui ma tedda kätte saan. — Sai nüüd kossitud, ja läksid laulatsis kirrikus oma ne perrenaisega. Kui ärralaulateti, siis koddoo pole minnes läks mees nenda uhkeks, et aijas hobbust sure kiwi otsa, lõi hobbust ja ütles: Nõe, kas ei läe? nõe, kas ei läe? Sa tead mino wisi. Morik kelab: Arra lö hobbust! Noormees ütleb weel üksford: Nõe, kas ei läe? tõmbas püssi sanist ja laseb hobbust mahha. Morik õige wait. Lähhawad nüüd koddoo. Tulleb koer wasto ja haukub. Noormees kelab koera ja ütleb: Kas sa ei olle wait? Koer haukub, haukub weel. Jälle ütleb: Kas ei olle wait? Koer haukub ikka weel. Nüüd tõmbas noormees püssi ja lastis koera ka mahha. — Said nüüd oma noriku ehk perrenaisega koddun maggama läinud. Mees paneb püssi wodi ehk sängi päetšis. Morik mõtleb: Ei tea, mis ta sellega teeb. Saab tükki aega magganud, ärkib noormees ülles ja ütleb oma norikule: Tulle seltsi wälja. Morik ütleb: Mine õige ütfinda. Mees ütleb: Kas ei tulle? Kas ei tulle? Sa tead mino wisi kül. Ma wötta ka püssi. Morik kargab maast ülles ja lähhab; ei pease kohhegi. Pärrast jäi mehhele sõnakulelikuks naiseks otsani.

Olleks se mees mitte oma uut wõetud ja kurja naiti nenda hirmutanud, siis olleks se naine nendafama kurjaks jäänud, kui tema olli. Agga se mees olli tark, ja näggi, et sel naisel wõimus süd-

dame käes olli; tema näggi issi selle naise luggu ette ärra, sepärrast julges ta tedda wötta.

Jumal parrako! Nendasamoti on praegugi weel meie maal se luggu. Mitme naise su on nenda, et ta aijaks reed ja rattad oma heälega kurgust läbbi ja hirmotaks oma meest, et se peaks metsa jooksuma, ja ei mõista jälle, mis õigus on. Sa segi pärrast on mitmed mehhed oma laia suga naise melewalla al.

Namato kulutaja.

Meije wöttame säält jälle kinni, kos minewa ajastaja kalendrin selle asjaga saisma jääme. Se pärramene ramat, kellest meije teda annime, saib 15^{ne} numri al, sepärrast tulley sis nüüd kuwestõistkümmes nink tema järgmetse. Ent timahawa ei nimita meije muud, kui ramato tiitle, surust nink hinda nink jäme sest kohhalt wait, mes meije ramatust mõtleme, nink kas ramat meije mele pärrast om, wai ei olle; sest johhup, et ramat, mes meije kittame, tõisest laidetas, ehk mes meije laidame, tõisest kittetas, nink sis nakkap mõni kalendriluggeja wimate ramato kulutajast katšite mõtlema, nink sedda ei tahha tema sugguke. Nipaljokest olgo selletuses!

16. Mailma made õppetus. Isseärranis marahwa koolmeistritte ja kolide tarwis wäljaandnud B. Gildenmann. Se ramat maksab 20 koppikat hõbbekat. Pernus. Trükitud W. Bormi kirjadega aastal 1849. 95 lehh. külj. 8.

17. Marahwa kassuline Kalender ehk Tähtrammat 1850. aasta peale pärrast meije Issanda Jeesuse Kristuse sündimist. Sel aastal on 365 päwa. Tartus H. Laakmanni kirjadega trükitud. (Lissatük täudap 32 lehhekülje.)

18. *Teine Kullaleib. Saksakeelst Mafele. Wändra kirikoõppetaja kirjutud. Se ramat maksab 15 koppikat hõbbedat. Tartu linnas trükitud J. C. Schünmanni leffe kirjadega 1849. 256 lehekülj. 8.*
19. *Marahwa Kalender. Pernus. 16. Vorm.*
20. *Gestima rahwa Kalender ehk Tähtamat. 1850. Tallinas Gresseli kirjadega. 16.*
21. *Talviste-pühha ande latsile. Tartun 1849. 15 lehhel. 16.*
22. *Teine Sannumetoja aastal 1849. Tartus. 216 lehhel. 12.*
23. *Piibli luggemise. Tartun. 1849. 190 lehhel. 8.*
24. *Jutlus pühhapäwal pärast Neäri = päwa. Tallinas 1849.*
25. *Koli seädus. Riian 1849.*
26. *Kõnnelemised sagge õppimiseks marahwale, kes saksakeelt, ja saksarahwale, kes makeelt tahhab õppida. Riia õppetaja Jannau kirjutud. Tartus 1850. 240 lehhel. 8.*
27. *Waimolik tähtamat selle aasta peäle. Tartus 1850. 60 lehhel. 12.*
28. *Tähelepanneminne ütte uskliko henge õn- suse ülle, kenne sõamen Jesus ellap. Tartun 1850. 22 lehhel. 8.*
29. *Josepi elloramat. Tartun 1850. 70 lehhel. 12.*
30. *Piibli ramat, mis Tartu Piibli-seltsi po- lest neljat korda trükki antakse. Tartus 1847. 1087 lehhel. 4.*
31. *Põllomehhe ait. Pernus 1849. 119 lehhel. 8.*
32. *Üts koddo palwuse-ramat, wäljaantu sest Preissi kuningamõisa kerkessandast nimmega Ehren- berg. Tartun 1850. 192 lehhel. 8.*

33. *Meije Jõsanda Jesusse Kristusse Wastne Testament. Tartun 1850. 652 lehhel. 8.*
34. *Petlemma effimene Joulopühha B. Gil- denmanni kirjutud. Pernus 1850. 32 lehhel. 8.*
35. *Piibli luggud. Teistkorda trükitud. Tartu linnas 1850 Laakmanni kirjadega. 208 lehhel. 8.*
36. *Jesus ellab, ehk kuidas waene Maria rik- taks sanud, üks jut, mis laste kassuks on ülespan- dud. Tallinas 1850. aastal, trükitud Gresseli kir- jadega. 18 lehhel. 8.*
37. *Sannumed pagganatsest, nende ebbaussust ning õnnetumast ellust. Pernus 1850 trükitud B. Vormi kirjadega. 62 lehhel. 12.*
38. *Palwe ramat. Wändra õppetaja wäljaan- tud. 1850. Tartu-linnas trükitud Siinmanni leffe ja C. Mattieseni kirjadega, ja seälsammas ka mü- akse. Ramato hind on 4 kopp. hõbb. 24 lehhel. 8.*
39. *Ellosannad teelampiks. Wändra õppetaja wäljaantud. 1850 Tartu-linnas trükitud Siinmanni leffe ja C. Mattieseni kirjadega, ja seälsammas ka müakse. Ramato hind on 3 kopp. hõbb. 12 lehhel. 8.*
40. *Rässi-Ramatoke, kus sees leida laulud, mis keigeenamiste prugitawad, kui ka palwed ja õp- petused, soldatidele ja muile Lutterusse usso liikmet- tele, kes suurt ramatut ei woi sada. Tartus 1850, trükitud J. C. Schünmanni leffe ja C. Mattie- seni kirjadega, ja seälsammas ka müakse. Maksab 15 kopp. hõbb. 107 lehhel. 8.*
41. *Lomisse ramat. (Wändra õppetaja kirjo- tud.) Selle ramato hind on 15 kopp. hõbb. Tartu linnas trükitud Siinmanni leffe ja C. Mattieseni kirjadega ja seälsammas ka müakse. 1850. 100 lehhel. 8.*

Piiwlandima maja-niink mapiddamise asju eddesisaatmise foggodus Tarto linan

om ülleminewa ajastaja (1849) Tarto linan Mihkle-
lade päiwal tallorahwale, kea figeparrembid oma-
kaswatetuid lehmi, hargi ehk pulli turgo tōiwa,
omast nōrwust rahhakingitusi andnu, niink nimelt
saiwa:

Jaan Saar Wañast Kuustest . . .	lehma	eest	3	rubla	höbb.
Andres Miif Saadjärwest	lehma	eest	2	"	"
Rebbase Jaan Mafer Merist	härja	eest	4	"	"
Jürri Mertinson Lunast	härja	eest	4	"	"
Udo Kurs Saadjärwest	härja	eest	3	"	"
Juhhan Kangro Wöngrist	pulli	eest	2	"	"
Jürri Tikkat Sotaggast	härja	eest	2	"	"
Jaan Erman Ellistwereest	härja	eest	2	"	"
Jürri Luhha Haaslawast	härja	eest	2	"	"

Minewa ajastaja (1850) jaeti Tarto linan
Mihkle-lade päiwal säältfamast jälle awworahha niink
saiwa:

Märt Jly Kopkast	lehma	eest	4	rubla	höbb.
Tauzi Mihkel Tähkwerest	lehma	eest	3	"	"
Peep Ottus Tähkwerest	lehma	eest	3	"	"
Jaan Reinwald Wañast Kuustest	lehma	eest	2	"	"
Hans Gnadenreich Wañast Kuustest	lehma	eest	2	"	"
Nefi Widrik Kopkast	härja	eest	4	"	"
Juhhan Loesta Kopkast	härja	eest	3	"	"
Rätseppa Märt Wañast Kuustest	härja	eest	2	"	"

Selsamal ajastajal 25. Septembril saiwa Wörro-
linan:

Jaan Wirwe Pindist	5	rubla	höbb.
Hindrik Mõts Riomast	3	"	"
Jaan Põlk Lewist	3	"	"
Hindrik Tirri Pindist	3	"	"
Tomas Willige Wabinast	2	"	"
Peter Jaanson Timmust	2	"	"
Jaan Parz Wastsest Koijolast	2	"	"
Willem Sibbul Wörrowallast	2	"	"
Kaarl Melz Wörrowallast	2	"	"